

Кобзар О. М.

*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу екосистемного оцінювання
природно-ресурсного потенціалу,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України
м. Київ, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-366-1-9>

ЕФЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ СХЕМ КОМПЕНСАЦІЇ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Одним з інструментів збереження біорізноманіття, що наразі активно запроваджується у світі є схеми компенсації втрат біорізноманіття. Компенсація знищених при реалізації проєктів економічного розвитку біорізноманіття, екосистем, екосистемних послуг з особливою природоохоронною цінністю полягає у їх відтворенні, подальшому догляді та підтримці у належному стані (в межах території проєкту або поза ними).

У деяких країнах за умовами схем площа ділянки з відтвореною екосистемою з високою природоохоронною цінністю (на ділянці компенсації) має бути більшою за площу ділянки із знищеною екосистемою з високою природоохоронною цінністю (на території економічного проєкту). Зокрема у Канаді (провінція Альберта) такий підхід щодо компенсації водно-болотних угідь пояснюється таким чином [1, с. 20]: по-перше, можливою втратою певного обсягу екосистемних послуг між моментом знищення природного водно-болотного угіддя та моментом, коли відтворене водно-болотне угіддя почне функціонувати як цілісна екосистема; по-друге, існує ризик, що відтворене водно-болотне угіддя не досягне того ж рівня функціональності, що і знищене природне; по-третє, очікується, що деяка частина відновлених водно-болотних угідь з часом занепаде.

Співвідношення площ знищених на території економічного проєкту та відтворених на ділянках компенсації екосистем зазвичай визначаються через відповідні коригуючі коефіцієнти. Такі коефіцієнти окрім суто екологічної можуть враховувати також інші цінності екосистем для суспільства. Зокрема у Канаді [1, с. 25] за сукупністю

значущих для суспільства характеристик визначено цінність кожного типу водно-болотних угідь та кількісні показники співвідношення їх площ при компенсації (табл. 1).

Таблиця 1

Коефіцієнти співвідношення площ водно-болотних угідь, відтворених на ділянці компенсації та водно-болотних угідь знищених в межах території реалізації проекту економічного розвитку в Канаді (провінція Альберта)

Цінність знищених водно-болотних угідь	Цінність відтворених водно-болотних угідь			
	D	C	B	A
A	8	4	2	1
B	4	2	1	0,5
C	2	1	0,5	0,25
D	1	0,5	0,25	0,125

Джерело: [1, с. 19]

Водно болотні угіддя з найвищою цінністю мають оцінку *A*, а з найменшою – *D*. При знищенні одного гектару водно-болотних угідь, наприклад, категорії *B* відтворення має такі варіанти: компенсації чотирма гектарами водно-болотних угідь категорії *D*; двома гектарами водно-болотних угідь категорії *C*; одним гектаром водно-болотних угідь категорії *B*; половиною гектару водно-болотних угідь категорії *A*.

Отже, на ділянці компенсації площа відтворених екосистем з особливою природоохоронною цінністю та, відповідно, змінених (що існували на ділянці компенсації до початку відтворення) є функцією наступних величин (формула 1):

$$S_{pc} = S_{od} = f(S_{pd}, k), \quad (1)$$

де

S_{pc} – площа відтвореної на ділянці компенсації екосистеми з особливою природоохоронною цінністю, га;

S_{od} – площа зміненої екосистеми на ділянці компенсації (що існувала на ділянці компенсації до початку відтворення), га;

S_{pd} – площа знищеної екосистеми з особливою природоохоронною цінністю в межах території реалізації проекту економічного розвитку, га;

k – коефіцієнт співвідношення площ відтвореної екосистеми на ділянці компенсації та знищеної екосистеми з особливою

природоохоронною цінністю в межах території реалізації проекту економічного розвитку.

Необхідно зазначити, що із збільшенням ділянки компенсації суттєво збільшуються і витрати на реалізацію компенсації, які включають: по-перше, витрати на заходи з відтворення біорізноманіття (наприклад, очищення території, закупівля, доставка та висадка дерев, створення умов для існування певних видів тварин, птахів та їх заселення тощо); по-друге, витрати на подальший догляд відтвореного біорізноманіття та його підтримку у життєздатному стані; по-третє, витрати на купівлю земельної ділянки або компенсація землевласнику втраченого доходу [2]. Вартість заходів з відтворення біорізноманіття (без вартості земельної ділянки або компенсації землевласнику втраченого доходу) може складати кілька тисяч євро та більше на одному гектарі [3, с. 24].

Отже, враховуючи, що результатом схем компенсації при значних витратах на їх реалізацію є відносно низький рівень життєздатності відтворених на територіях компенсації екосистем, екологічна та економічна ефективність таких схем є сумнівною.

Література:

1. Alberta Wetland policy. Environmental and Sustainable Resource Development. URL: <https://open.alberta.ca/dataset/5250f98b-2e1e-43e7-947f-62c14747e3b3/resource/43677a60-3503-4509-acfd-6918e8b8ec0a/download/6249018-2013-alberta-wetland-policy-2013-09.pdf>

2. Costing potential actions to offset the impact of development on biodiversity. Final Report, DEFRA, 2011. P. 36. URL: <https://www.cbd.int/financial/offsets/unitedkingdom-costing.pdf> (дата звернення: 22.09.2023).

3. Baker J., Sheate W.R., Papadopoulou L., Bennett T., Payne D. and Bull J. Evaluation of the Biodiversity Offsetting Pilot Phase – Indicative Costs of Current Compensation Arrangements for Biodiversity Loss: Illustrative Case Studies. Appendix 5 – Offset cost estimates. 2013.